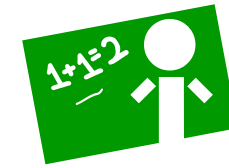

Bevisteknikker

Bevisteknikker

(relevant både ved design og verifikation)

Bevisførelse ved modstrid (indirekte bevis)

Antag, at det givne teorem er falsk
Konkluder, at dette vil føre til en modstrid

Teorem: Der findes uendeligt mange primtal

Bevis: Antag at der findes et endeligt antal primtal, p_1, p_2, \dots, p_k

Betragt nu tallet $N = p_1 \cdot p_2 \cdots p_k + 1$

N er forskellig fra alle kendte primtal

Men ingen af de kendte primtal går op i N (resten ved division er 1)

Så N er et primtal

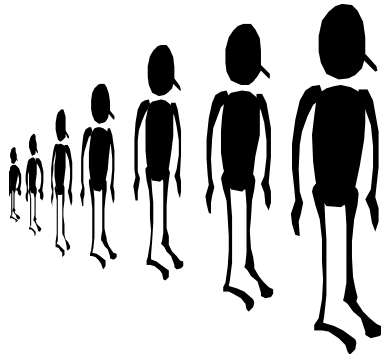
Vi har dermed en modstrid, hvilket beviser sætningen

Matematisk induktion

uformel beskrivelse

Nogle personer står i kø:

Hvis

- (1) jeg kender den forreste person, og
 - (2) hvis jeg for enhver person, jeg kender i køen,
også kender dennes efterfølger,
- så kender jeg **alle** personer i køen. Også selv om køen er uendelig lang

Matematisk induktion

formel beskrivelse

Lad T være et teorem, der skal bevises, og lad T være udtrykt i termer af heltalsparameteren n

Teoremet T gælder da for enhver værdi af $n \geq c$, hvor c er en konstant, hvis følgende to betingelser er opfyldt:

1. **Basistilfældet:**

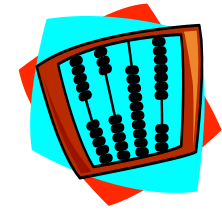
T gælder for $n = c$, og

2. **Induktionsskridtet:**

Hvis T gælder for $n-1$, så gælder T for n

Antagelsen i induktionsskridtet kaldes **induktionshypotesen**.

Eksempler på induktion

Teorem:

Summen $S(n)$ af de første n naturlige tal er $n(n+1)/2$

Bevis:

(1) **Basistilfældet.**

For $n = 1$ er $S(1) = 1$, hvilket stemmer med formlen

(2) **Induktionsskridtet.**

Antag at sætningen gælder for $n-1$, d.v.s. $S(n-1) = (n-1)n/2$

$$S(n) = S(n-1) + n = (n-1)n/2 + n = n(n+1)/2$$

Dermed gælder sætningen også for n

Møntveksling

Teorem: Ethvert beløb ≥ 4 kroner kan veksles i et antal 2-kroner og et antal 5-kroner.

Bevis:

(1) **Basistilfældet.**

4 kroner kan veksles ved hjælp af to 2-kroner.

(2) **Induktionsskridtet.**

Antag at $n-1$ kroner kan veksles. Vi kan vise, at denne veksling kan benyttes som udgangspunkt til at veksle n kroner

Enten indeholder vekslingen en 5-krone, eller også gør den det ikke

I første tilfælde erstattes 5-kronen med tre 2-kroner

I andet tilfælde erstattes to 2-kroner med en 5-krone

Stærk induktion

Teoremet T gælder for enhver værdi af $n \geq c$, hvor c er en konstant, hvis følgende to betingelser er opfyldt:

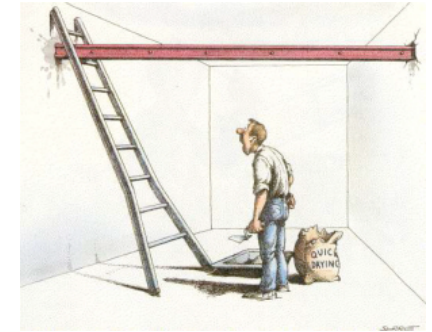
1. **Basistilfældet:**

T gælder for $n = c$, og

2. **Induktionsskridtet:**

Hvis T gælder for **ethvert** k , $c \leq k < n$, så gælder T for n

Induktion kan benyttes ved design af algoritmer

Induktionsprincippet kan benyttes konstruktivt
Løsning af små problemer benyttes til at løse større problemer

- (1) Start med en vilkårlig instans af problemet
- (2) Prøv at løse dette under antagelse af, at det samme problem - men af mindre størrelse - er blevet løst

At ræsonnere om algoritmer

Evnen til at drage logiske slutninger er nyttig ved

- algoritmedesign
- fejlfinding
- forbedringer
- verifikation (bevis for korrekthed)

Verifikation af algoritmer

En algoritme A siges at være **partielt korrekt**, når der gælder følgende:
Hvis A terminerer for et givet legalt input, så vil dens output være korrekt

En algoritme A siges at være **korrekt** (eller **totalt korrekt**), hvis A er partielt korrekt, og A **terminerer** for ethvert legalt input

Bevisførelse af partiel korrekthed foretages ved brug af **påstande** (assertions)

En **påstand** er et logisk udsagn, der er knyttet til et givet punkt i algoritmen, og som er opfyldt, hver gang algoritmen når til dette punkt

Påstande

- **Før-betingelse (precondition)**
Et udsagn, som gælder før udførelsen af en eller flere sætninger
- **Efter-betingelse (postcondition)**
Et udsagn, som gælder efter udførelsen af en eller flere sætninger
- **Løkke-invariant (loop invariant)**
Et udsagn, som gælder umiddelbart før løkke-testen i en løkke

Eksempler på påstande

$\{ m \leq n \}$

← før-betingelse

`sort(a, m, n);`

$\{ a[m] \leq a[m+1] \leq \dots \leq a[n] \}$

← efter-betingelse

```
i = m;
```

```
while
```

```
  { a[m] ≤ a[m+1] ≤ . . . ≤ a[i-1] ^
```

```
  a[m .. i-1] ≤ a[i .. n] }
```

← løkke-invariant

```
  (i < n) {
```

```
    min = i;
```

```
    for (j = i + 1; j ≤ n; j++)
```

```
      if (a[j] < a[min]) min = j;
```

```
    x = a[i]; a[i] = a[min]; a[min] = x;
```

```
    i++;
```

```
}
```

Regler for verifikation

- **Tildeling:**

$$\begin{array}{l} \{ P_w \} \quad \{ w > 2 \} \\ \mathbf{v = w;} \\ \{ P_{w \rightarrow v} \} \quad \{ v > 2 \} \end{array}$$

- **Valg:**

$$\begin{array}{l} \{ P \} \\ \mathbf{if (B)} \quad \{ P \wedge B \} \\ \quad \mathbf{S1;} \\ \mathbf{else} \quad \{ P \wedge \neg B \} \\ \quad \mathbf{S2;} \end{array}$$

Eksempel på verifikation

(heltalsdivision)

Givet algoritmen

```
q = 0; r = x;
while (r >= y) {
    r = r - y;
    q = q + 1;
}
```

hvor x , y , q og r er heltal, $x \geq 0$ og $y > 0$

Bevis, at algoritmen bestemmer kvotienten q og resten r ved heltalsdivision af x med y , d.v.s.

$$r = x - qy \quad (0 \leq r < y)$$

Bevisførelsen

- (1) Løkke-invarianten er opfyldt ved indgangen til løkken
 - (2) Hvis løkke-invarianten er opfyldt i en given iteration, så er den også opfyldt i den efterfølgende iteration
 - (3) Hvis algoritmen terminerer, så er dens efter-betingelse opfyldt
 - (4) Algoritmen terminerer
- induktion

```

{ x ≥ 0, y > 0 } ←———— algoritmens før-betingelse
q = 0;
r = x;
while { r = x - qy ^ r ≥ 0 } ←———— løkke-invariant
    (r ≥ y) {
        { r = x - qy ^ r ≥ y } ≡ { r - y = x - (q+1)y ^ r - y ≥ 0 }
        r = r - y;
        { r = x - (q+1)y ^ r ≥ 0 }
        q = q + 1;
    }
{ r = x - qy ^ 0 ≤ r < y } ←—— algoritmens efter-betingelse

```


Terminering


```
q = 0; r = x;  
while (r >= y) {  
    r = r - y;  
    q = q + 1;  
}
```

Algoritmen terminerer

Bevis:

Da $y > 0$, mindskes r ved hvert gennemløb af løkken

Løkketesten må derfor blive falsk efter et endeligt antal gennemløb